

I. Журба

I. Zhurba

**ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНСЬКО-КАНАДСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВЗАЄМВІДНОСИН
TRENDS AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN-CANADIAN TRADE
AND ECONOMIC RELATIONS**

У статті розглянуто сучасний стан, закономірності та перспективи українсько-канадської торговельно-економічної співпраці. Визначено тенденції окремих аспектів розвитку зовнішньої торгівлі України з Канадою за 2015 – 2016 рр., з'ясовано проблеми та перспективи. Запропоновано найбільш пріоритетні напрями торговельного економічного співробітництва в рамках підписання угоди ЗВТ Україна-Канада та найбільш оптимальну диверсифікацію товарних потоків.

Ключові слова: торговельний оборот, двостороння торгівля, Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА), торговельне сальдо, зона вільної торгівлі Україна-Канада, диверсифікація торговельних потоків.

Постановка проблеми. В умовах розширення Європейського Союзу та діяльності інтеграційного утворення НАФТА, а також активізації світових глобалізаційних процесів зростає роль двосторонніх торговельно-економічних зв'язків у системі міжнародних економічних відносин. Така співпраця дає можливість активізувати економічну діяльність між двома країнами різних інтеграційних утворень на засадах комплементарності, що впливає на зростання їхньої конкурентоспроможності.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є аналіз сучасного стану та перспектив українсько-канадських торговельно-економічних відносин, оцінка тенденцій найбільш ефективної торговельної співпраці в умовах Зони вільної торгівлі Україна-Канада.

Виклад основного матеріалу досліджень. Важливим чинником становлення світових глобалізаційних процесів та насиченості ринку є механізми диверсифікації товарних потоків, що формують нову культуру попиту та пропозиції споживача. Зазначимо, що найбільш ефективно можна реалізувати вищезазначене завдання лише в умовах певних соціально-економічних інтеграційних утворень та двосторонніх угод щодо зон вільної торгівлі. Однією з головних економічних подій в житті нашої держави в 2017 році буде підписання Угоди про створення Зони вільної торгівлі між Україною та Канадою. Зауважимо, що чинне місце в Угоді про вільну торгівлю між Україною та Канадою буде стимулювання поглиблення торговельного та економічного співробітництва, в тому числі в частині торгівлі промисловими і сільськогосподарськими товарами, захисту інтелектуальної власності, регулювання державних закупівель [4].

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою закладає соціально-економічні засади режиму вільної торгівлі між нашою країною та однією з найбільших у світі постіндустріальних держав – Канадою. Це перший після глибокої та всеохоплюючої Угоди про Асоціацію з ЄС договір з країною Північноамериканського континенту, що охоплює ринок такого масштабу. Угода відкриває великі можливості для українського бізнесу на коротко- та довгострокову перспективу, а також дозволить диверсифікувати торговельні потоки з України. Угода дозволить українському бізнесу отримати більші переваги, скориставшись перевагами від безмитного доступу до нового ринку, а з іншої сторони відкриваються можливості для імпорту сировини та передових технологій, що сприятиме економічному зростанню.

Дана Угода буде інструментом для збільшення взаємного товарообороту. Положення Угоди відповідають стандартам СОТ і зобов'язанням сторін в цій міжнародній організації, а також забезпечують поглиблення торговельного та економічного співробітництва в частині торгівлі товарами (промисловими, сільськогосподарськими, рибою та морепродуктами), захисту прав інтелектуальної власності, державних закупівель тощо. Зазначимо. Що Угода відкриває для українських експортерів 98 % канадського ринку товарів. Ввізні мита на сільськогосподарські товари будуть негайно скасовані (за винятком 108 тарифних ліній, доступ по яких відкривається у рамках квот), а також на всі промислові товари (крім легкових автомобілів із семирічним перехідним періодом із скасуванням ввізних мит). Для вказаних 108 тарифних ліній сільськогосподарських товарів вітчизняні експортери

матимуть можливість постачати товари за нульовою ставкою ввізного мита в рамках глобальних квот Канади. На рис. 1 ми бачимо динаміку частки українського експорту до Канади за період 2002-2016 рр. (у % від загального експорту).

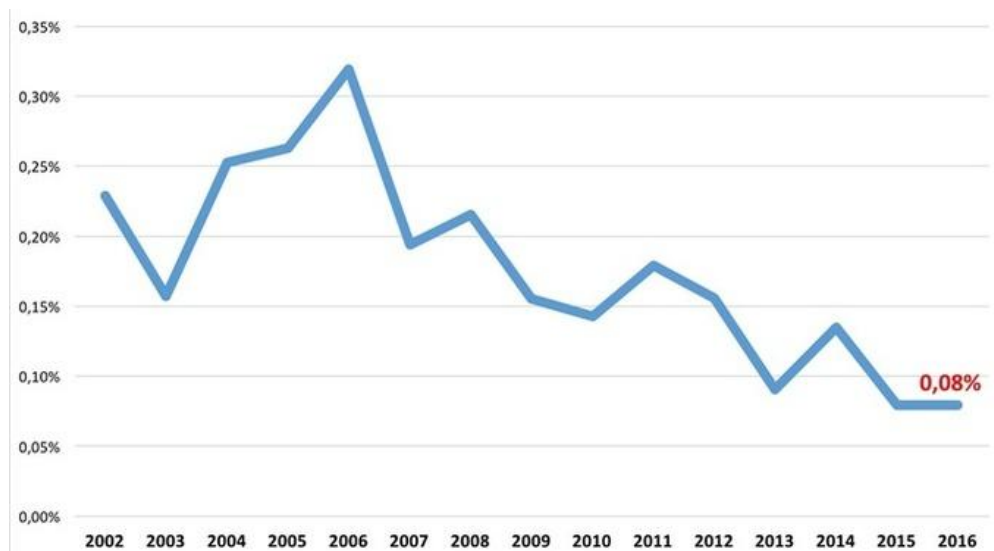

Рис. 1. Частка українського експорту до Канади у 2002 – 2016 рр. (% від загального експорту) [6]

Так, згідно з оцінкою Науково-дослідного інституту Мінекономіки, впродовж перших п'яти років дії Угоди, експорт до Канади повинен збільшитись всього на 7 млн. дол. США: з 29 млн. дол. США у 2016 році до 36 млн. дол. США у 2022 році.

Варто зазначити, що у 2002-2013 рр. обсяг українського експорту до Канади становив 100 млн. дол. США на рік або утричі більше від очікуваного ефекту дії Зони вільної торгівлі (ЗВТ).

Проаналізуємо зовнішню торгівлю між Україною та Канадою за 2002-2016 рр. (див. рис. 2).

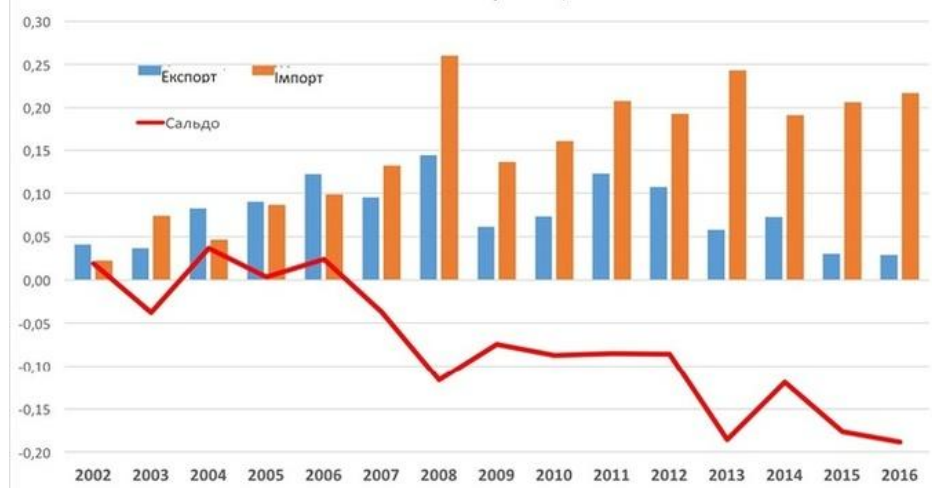

Рис. 2. Зовнішня торгівля між Україною та Канадою у 2002-2016 рр., млн. дол. США [6]

Зазначено, що Угода ЗВТ сприятиме створенню нових робочих місць в Україні. Якщо припустити, що весь приріст експорту у 7 млн. дол. США піде на створення робочих місць, то при вартості створення одного робочого місця 50 тисяч дол. (оцінка Федерації роботодавців України), в Україні з'явиться аж 140 нових робочих місць при офіційному безробітті (методологія МОП) на рівні 1,7 млн. осіб – це дуже мало, не кажучи вже про приховане безробіття, яке оцінюється у 2,5-3 млн. осіб [6].

За даними Державного комітету статистики України, за підсумками 2016 року порівняно із 2015 роком, обсяг двосторонньої торгівлі між Україною та Канадою збільшився, за рахунок імпорту з Канади до України, на 4 % і склав 246,2 млн. дол. США. Експорт товарів з України до Канади скоротився на 4 % і становив 28,9 млн. дол. США. Імпорт товарів з Канади зріс на 5 % і склав 217,3 млн. дол. США. Сальдо двосторонньої торгівлі товарами для України негативне – 188,4 млн. дол. США (див. рис. 3) [6].

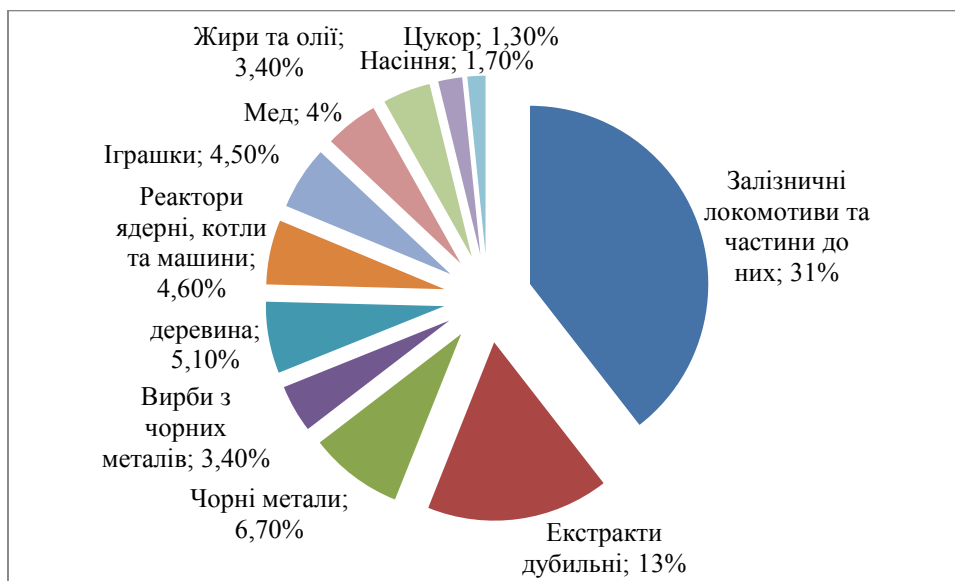

Рис. 3. Товарна структура експорту товарів України до Канади[6]

У структурі експорту товарів з України до Канади переважали поставки залізничних локомотивів та частин до рухомого складу – 31 % (у порівнянні із 2015 роком зросли у 2,5 рази); екстрактів дубильних речовин – 13 % (зросли у 1,5 рази); чорних металів – 6,7 % (зросли на 35 %); та виробів з них – 3,4 % (зросли на 67 %); деревини – 5,1 % (зменшились на 8 %); реакторів ядерних машин та котлів – 4,6 % (зменшились на 48 %); іграшок – 4,5 % (зменшились на 33 %) [6].

Водночас варто відмітити позитивну динаміку до зростання експорту з України в Канаду такої продукції: меду, молочної продукції, птиці – вказана позиція склала 3,8 % (зростання в порівнянні з 2015 роком склало майже 33 %); жирів та олій тваринного/рослинного походження – 3,4 % (поставки зросли у 5 разів); насіння та плодів олійних рослин – 1,7 % (поставки зросли у 9 разів); цукру та кондитерських виробів – 1,3 % (поставки зросли у 3 рази) [6]. Проаналізуємо товарну структуру українського імпорту з Канади (див. рис. 4).

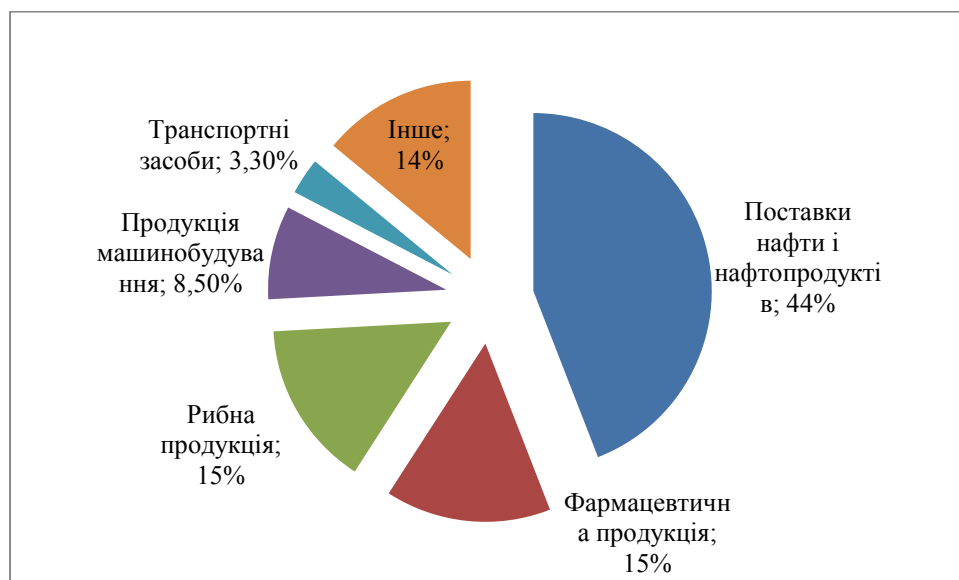

Рис. 4. Товарна структура українського імпорту з Канади

Структура імпорту товарів з Канади до України визначалась поставками нафти і продуктів її перегонки, мінерального палива – 44 % (обсяги поставок зменшились на 17 %); фармацевтичної продукції – 15 % (зросли на 51 %); рибної продукції – 15 % (зросли на 52 %); ядерних реакторів, котлів, машин – 8,5 % (зросли на 54 %); наземних транспортних засобів – 3,3 % (зросли на у 40 %).

За наявними на 21.02.2017 р. даними Державного комітету статистики України за результатами 2016 року обсяг двосторонньої торгівлі послугами між Україною та Канадою склав 95 млн. дол. Експорт послуг з України до Канади порівняно із аналогічним періодом 2015 року зріс на 17,6 % та становить 58 млн. 779 тис. дол. Імпорт послуг з Канади до України зріс на 11,9 % і складає 36 млн. 243 тис. дол. Сальдо двосторонньої торгівлі послугами за цей період для України позитивне і становить 22 млн. 536,5 тис. дол. США [6]. Проаналізуємо структуру експорту послуг з України до Канади (див. рис. 5).

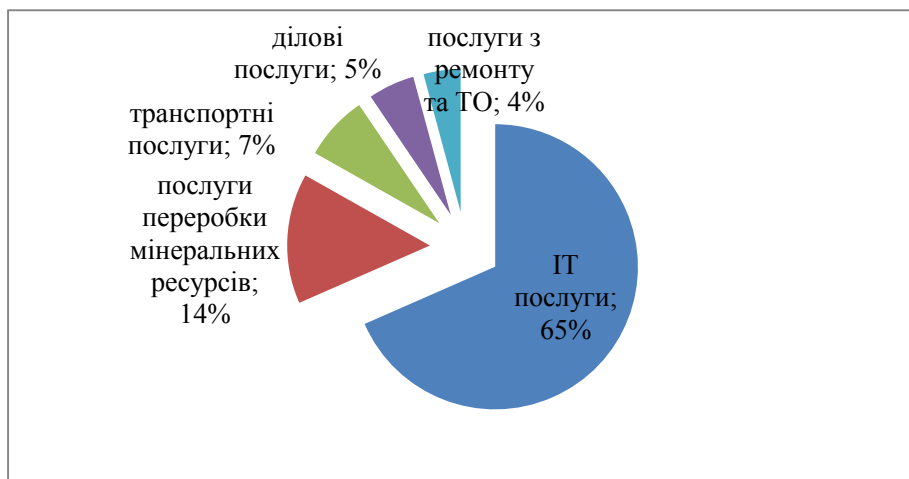

Рис. 5. Структура експорту послуг з України до Канади

У структурі експорту послуг з України до Канади переважали послуги у сфері ІТ – 65 % (збільшились у порівнянні з аналогічним періодом 2015 року на 28 %); послуги з переробки матеріальних ресурсів – 14 % (збільшились на 8 %); транспортні послуги – 7 % (зменшились на 29 %); ділові послуги – 5 % (зменшились на 23 %); послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій – 4 % (збільшились вдвічі). Проаналізуємо структуру імпорту послуг з України до Канади (див. рис. 6).

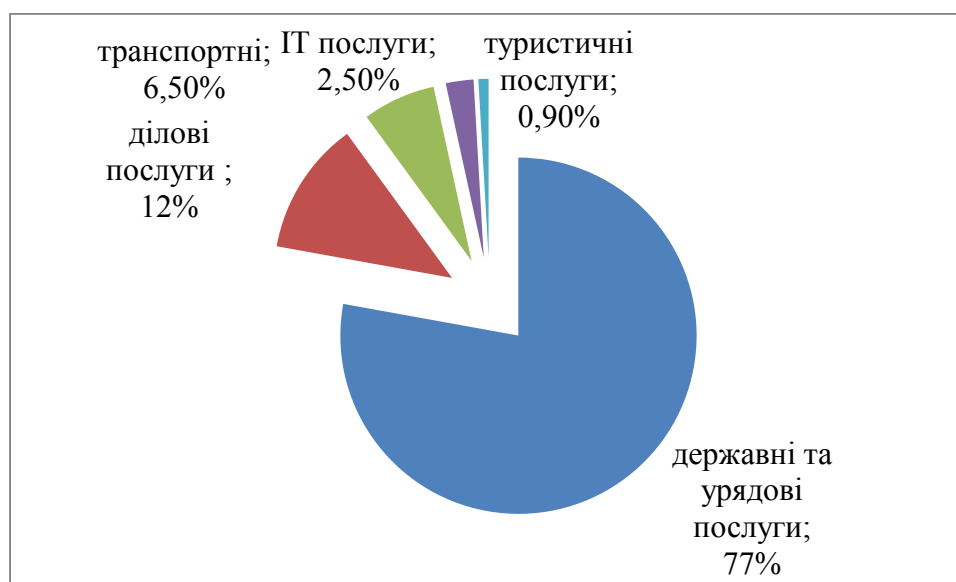

Рис. 6. Структура імпорту послуг України з Канади

Структура імпорту послуг з Канади до України визначалась наданням державних та урядових послуг – 77 % (зросли на 23 %); ділових послуг – 12 % (зросли на 7 %); транспортних – 6,5 % (зменшились на 47 %); у сфері ІТ – 2,5 % (зросли на 41 %); туристичних – 0,9 % (зросли в два рази).

Торгівля з Канадою для України є дефіцитною. З 2007 року імпорт з Канади значно перевищує експорт. Причому торговельний дефіцит має тенденцію до збільшення. Після введення в дію Угоди

про Зону вільної торгівлі тенденція збережеться і, швидше за все, навіть посиляться. Як це сталося у випадку ЗВТ між Україною та ЄС – торговельний дефіцит збільшився з 2,3 млрд. дол США у 2015 році до 3,6 млрд. дол США у 2016-му (в 1,5 рази).

Це й не дивно, адже канадський товар, як і європейський, більш конкурентоспроможний, ніж український. Тим більше, що у західних виробників є доступ до дешевих і довготермінових кредитних ресурсів, на відміну від українських.

У Канаді також діє Експортно-кредитне агентство (ExportDevelopmentCanada, EDC), яке стимулює експорт продукції канадських підприємств. В Україні також є відповідний закон про Експортно-кредитне агентство, але практично воно не функціонує. Отже, активне стимулювання експорту з України на державному рівні є малоактивним.

Україна та Канада мають наміри розширити співробітництва з метою сприяння створення робочих місць та економічного зростання, підтримки реформ та лібералізації економіки, розвитку сприятливого для торгівлі та інвестицій бізнес-клімату і удосконалення взаємного доступу на ринки товарів та послуг. Україна та Канада зобов'язуються посилити двосторонню співпрацю з метою сприяння зростання обсягу торгівлі та інвестицій. Дані країни відзначають успіхи і надалі сприятимуть практиці проведення двосторонніх бізнес-форумів, як механізму розширення співробітництва в торговельній, інвестиційній, а також науковій та технологічній сферах. Канада сприяє зусиллям України, що є спрямовані на стале економічне зростання шляхом надання технічної допомоги для покращення підприємницької освіти та створення сприятливого бізнес-середовища. Канада надає Україні технічну допомогу, спрямовану на створення розвинутого сільського господарства з відповідним виробництвом продуктів рослинництва та їх переробки. Україна та Канада підтверджують зацікавленість у подальшому розвитку міжрегіонального співробітництва та зміцнення зв'язків між провінціями і територіями Канади та областями України. Дані країни співпрацюють з метою сприяння ефективного функціонування енергетичного сектору України на ринкових засадах. Сфера співпраці включає відновлення та модернізацію потужностей української газотранспортної та іншої інфраструктури, а також диверсифікацію інших джерел енергопостачання, зокрема через використання канадських ядерних технологій. Україні вдалося відстояти асиметричну, порівняно із Канадою, лібералізацію доступу до світового ринку у вразливих галузях. Так, з моменту набрання чинності Угоди, Україна негайно скасує тарифи на близько 80 % товарів імпорту з Канади, в той час для деяких сільськогосподарських та промислових товарів застосовуватимуться перехідні періоди у 3, 5, 7 років для зниження тарифів. Проте, для більш чутливих сільськогосподарських товарів було встановлено квоти на імпорт, тоді як цукор було виключено з дії Угоди. Такі умови дадуть можливість українським підприємствам пристосуватись до нових умов безмитної торгівлі. Серед основних українських продуктів, що отримують безмитний доступ на ринок Канади в короткостроковій перспективі: соняшникова олія, цукор, кондитерські вироби та шоколад, алкогольні напої та пиво, соки. Щодо промислових товарів – це одяг, кераміка, металургія, машинобудування та хімія. Також Угода сприятиме розвитку кооперації у сфері літакобудування.

У довгостроковій перспективі передбачається збільшення постачання високотехнологічного обладнання та промислових товарів з високою доданою вартістю. Угода також передбачає надання Україні технічної допомоги для покращення доступу українських товарів на ринок Канади для допомоги для розвитку аграрного комплексу. В сучасних умовах Угода про вільну торгівлю дозволить усунути митні тарифи на товари та нівелювати застосування заходів, які можуть обмежити торгівлю чи іншим чином спричинити зростання витрат бізнесу [6]. Вищезазначена Угода про вільну торгівлю Україна-Канада позитивно впливає на розвиток та стабілізацію нашої економіки, бо саме через тарифні мита зовнішньоторговельний оборот між Україною та Канадою був не зовсім високий. Саме цей документ сприятиме виходу України на ринки всього американського регіону. Це, в свою чергу, підвищить можливості України розвивати активні відносини з сучасними центрами економічного розвитку в вищезазначеному регіоні, у тому числі із США і Бразилією.

Основними напрямками двостороннього співробітництва Україна-Канада є співробітництво в економічній сфері. Зв'язки у сфері економіки є основою у всьому спектрі двосторонніх відносин, тому що економічна привабливість держави – це є основою у її зовнішньоекономічній співпраці.

Слід зазначити, що впродовж 21 сторіччя спостерігається позитивна динаміка у товарообігу. Якщо у 1994 році двосторонній товарообіг становив 51 млн. дол. США, то у 2015 р. загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та Канадою склав 350 млн. дол. США, а у 2016 р. 372,6 млн. дол. США. У 1994 році були встановлені повноцінні торговельно-економічні відносини,

що говорить про позитивну динаміку відносин, але певним бар'єром у реалізації всього потенціалу є високі мита та митні тарифи для третіх країн в рамках НАФТА, членом якої є Канада. Саме тому у 2009 році українська і канадська сторони вели переговори про укладання двосторонньої Зони вільної торгівлі, яка б стала нішою в обхід НАФТА і 14 липня 2015 року в Оттаві цей процес завершився підписанням документу про завершення переговорного процесу щодо створення Зони вільної торгівлі між Україною і Канадою [2, с. 34]. Тому 11 липня 2016 року цей процес завершився підписанням Угоди про створення Зони вільної торгівлі між Україною та Канадою.

Торговельно-економічна сфера економіки займає велику частку у відносинах із Канадою, про це свідчить нормативно-правова база, яка налічує понад три десятки принципово важливих документів. Особливе місце займає сфера інвестицій. За допомогою канадських інвестицій відбувається зміцнення та посилення розвитку економіки України. Можна також відмітити, що основною сферою інвестицій є промисловість України. Канадські компанії розширюють сферу діяльності в Україні та зміцнюють свої позиції, але існують і недоліки, які не дають у повному обсязі здійснювати інвестиційну діяльність компаніям Канади. Перш за все, це недосконалість української законодавчої бази, корупція, а також спроби рейдерських захоплень, які негативно впливають на інвестиційний імідж України. Проте це не завадило Канаді ще у 1992 році відкрити кредитну лінію в Україні.

Також можна відмітити позитивну динаміку росту інвестицій, пов'язану із європейським вибором України. Особливе значення також має регіональне співробітництво на рівні провінцій Канади та відповідних областей України, до якого сторони виявляють неабиякий інтерес. Українсько-канадські економічні відносини зазнали великих змін з моменту їх започаткування, на даному етапі вони переживають трансформацію, яка позитивно впливає на розвиток України, як повноцінного члена міжнародної спільноти.

Висновки. У роботі було проаналізовано сучасний стан та перспективи українсько-канадських торговельно-економічних відносин, була проведена оцінка тенденцій найбільш ефективної торговельно-співпраці в умовах Зони вільної торгівлі Україна-Канада.

Отже, враховуючи завершення створення Зони вільної торгівлі між Україною та Канадою, можна говорити, що традиційний торговельно-економічний і гуманітарний партнер в перспективі може стати майданчиком для виходу на ринки країн Латинської та Північної Америки. Це, в свою чергу, підвищить можливості України розвивати активні відносини з сучасними центрами економічного розвитку в Американському регіоні. Україна може не тільки інтенсифікувати торговельно-економічне співробітництво і збільшити обсяги американських інвестицій в свою економіку, а також активізувати співпрацю в таких пріоритетних галузях, як енергетика, аерокосмічних технологій та літакобудування, ІТ та програмного забезпечення. Залучення американських інвестицій дозволить розробляти шельфи Чорного та Азовського морів, а також сланцевого газу в Україні. Також у США Україна вбачає джерело диверсифікації імпорту радіоактивного палива для вітчизняних АЕС, щоб знизити залежність від РФ.

Список використаної літератури

1. Бровко О. Трикутник вільної торгівлі. Що дасть Україні ЗВТ із Канадою. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/11/16/7057420>
2. Голіков А. П., Дейнека О. Г., Позднякова Л. О., Черномаз П. О. Економіка зарубіжних країн: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2008. 408 с.
3. Дойчик М. Стосунки України та Канади в 1991 – 1996 рр.: патронат чи співробітництво? *Нова політика*. 1998. № 4. С. 9–13.
4. Конон Н. Є., Скребнева А. В. Українсько-канадські відносини: сучасний стан та перспективи розвитку. *Грани*. 2016. № 2. С. 27–32.
5. Світова економіка: підручник; за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 268 с.
6. Статистика зовнішньої торгівлі. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>
7. Trade and economic relations between Ukraine and Canada. URL: <http://canada.mfa.gov.ua/en/ukraine-%D1%81%D0%B0/trade>
8. World Trade Statistical Review 2016. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2016_e/wts2016_e.pdf

References

1. Brovko, O. "Trykutnyk vil'noyi torhivli. Shcho dast' Ukraini ZVT iz Kanadoyu". URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/11/16/7057420>
2. Holikov, A. P., Deyneka, O. H., Pozdnyakova, L. O., Chernomaz, P. O. (2008) *Ekonomika zarubizhnykh krayin: navch. posib.* Kyiv: TsUL, 408 s.
3. Doychyk, M. (1998) "Stosunky Ukrainy ta Kanady v 1991 – 1996 rr.: patronat chy spivrobitnytstvo?" *Nova polityka*, No. 4, s. 9–13.
4. Konon, N. Ye., Skrebnyeva, A. V. (2016) "Ukrayins'ko-kanads'ki vidnosyny: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku". *Hrani*, No. 2, s. 27–32.
5. *Svitova ekonomika: pidruchnyk* (2015). Za red. A. P. Holikova, O. A. Dovhal'. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina, 268 s.
6. *Statystyka zovnishn'oyi torhivli. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>
7. Trade and economic relations between Ukraine and Canada. URL: <http://canada.mfa.gov.ua/en/ukraine-%D1%81%D0%B0/trade>
8. World Trade Statistical Review 2016. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2016_e/wts2016_e.pdf

I. Zhurba

TRENDS AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN-CANADIAN TRADE AND ECONOMIC RELATIONS

The aim of the article. *The article deals with the current state, patterns and prospects of Ukrainian-Canadian trade and economic cooperation. The trends of some aspects of the development of Ukraine's foreign trade with Canada in 2015-16 have been determined; problems and perspectives have been identified.*

Presenting main material. *The most priority areas of trade economic cooperation are proposed in the framework of signing the Ukraine-Canada Free Trade Agreement and the most optimal diversification of commodity flows. Were analyzed the dynamics of the share of Ukrainian exports to Canada in the period of 2002-2016 (in% of total exports) and foreign trade between Ukraine and Canada. The structure of export and import of goods and services between Ukraine and Canada is considered. Characterized factors limiting the development of economic and trade relations between Ukraine and Canada. Explored the prospects of regional cooperation at the provincial level of Canada and relevant regions of Ukraine.*

Conclusions. *The paper analyzes the current state and prospects of Ukrainian-Canadian trade and economic relations, assesses the trends of the most effective trade cooperation in the conditions of the Free Trade Zone Ukraine-Canada.*

Keywords: *amount of business, countertrade, North-American Free Trade Area (NAFTA), trade balance, Ukraine-Canada free trade area, trade flows diversification.*